

گزیدۂ سیمائے نجف اشرف

بسم الله الرحمن الرحیم

گزیده سیمای نجف اشرف

نویسنده:

سعید بابایی

ناشر چاپی:

مشعر

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

گزیده سیمای نجف اشرف

مشخصات کتاب

سرشناسه : بابائی، سعید

عنوان قراردادی : سیمای نجف‌اشرف . برگزیده

عنوان و نام پدیدآور : گزیده سیمای نجف اشرف/ مولف سعید بابائی (حائری).

مشخصات نشر : تهران: مشعر، ۱۳۸۷.

مشخصات ظاهری : ۶۶ ص.

شابک : ۴۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۰-۱۵۱-۹

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

موضوع : زیارتگاههای اسلامی

موضوع : مجتهدان و علما -- عراق -- نجف -- سرگذشتنامه

موضوع : نجف-- تاریخ

موضوع : نجف-- سرگذشتنامه

رده بندی کنگره : DS۷۹/۹/ن۳ب۲۰۱۲ ۱۳۸۷

رده بندی دیویی : ۹۵۶/۷۵

شماره کتابشناسی ملی : ۱۳۱۰۵۴۲

ص:۱

اشاره

ص:۲

ص:۳

ص:۴

ص:۵

ص:۶

مقدمه

ص:۷

نجف از شـهر و دیـار والاـتر است، سراسـر شور و عشق است و حکـایت از مظلومیت و اسـتقامت دارد. هم درد است و هم درمان و شمعی فروزان که سرچشـمه حیات است. نجف کوی عاشقان و عارفان است. مشتاقان فراوان در هر عهد و دوران، هستی خود را در رهِ وصال زیارت امام عارفان، تقدیم کرده‌اند. سـرزمین نجف هنوز در اشتیاق گام‌های آن نیک سـیرتان و دانش جویان بسر می‌برد. گام‌هایی که به گفته روایات بر بال‌های ملائکه نهاده می‌شـد و زمین شایسـته در برگرفتن آنها نبود کوچه‌های پر پیچ و خم، باریک و تنگ نجف در انتظار رفت و آمـد جوینـدگان علوم دینی و فقه آل محمدصـلی الله علیه و آله، که دسـته دسـته و گروه گروه عازم مساجد و مدارس می‌شدند، می‌باشد. هر چند که سال‌هاست از آن جنب و جوش‌ها و فعالیت‌ها خبری نیست.

ص:۸

ص:۹

ص: ۱۰

ص:۱۱

فصل اول نیم نگاه

نام‌های شهر

اشاره

این شهری که هم اکنون بارگاه ملکوتی نخستین پیشوای شیعیان در آن قرار دارد دارای اسامی متعددی بدین شرح است:

۱- نجف

مشهورترین نام شهر می‌باشد که پس از آنصفت اشرف نیز اضافه می گردد و مجموعاً نجف اشرف گفته می‌شود.

نجف واژه‌ای عربی است که به معنای منجوف می‌باشد منجوف مکانی است مستطیل شکل و مرتفع که آب در اطراف آن جمع می گردد ولی بر سطح آن جاری نمی‌شود.

وضعیت جغرافیایی شهر نجف که مستطیل شکل بوده و از اراضی اطراف بلندتر است موجب شده این نام بر آن نهاده شود.

شیخصدوق در علل‌الشرائع، روایتی از امامصادق علیه السلام نقل می کند که علت نامگذاری نجف را چنین بیان نموده است:

ص: ۱۲

نجف در ابتدا کوهی بسیار بزرگ بود و همان کوهی است که فرزند نوح پس از جاری شدن سیل و عذاب الهی خطاب به پدرش گفت برای در امان بودن از سیلاب بدان پناه می‌برد (بر روی زمین کوهی بلندتر از آن نبود) ولی چون فرزند نوح بدان پناه جست تا به گمان خویش از عذاب الهی در امان باشد خداوند آن را بهصحرایی گسترده تبدیل نمود و پس از آن دریایی پهناور در آن مکان پدید آمد که به «نی» مشهور گشت، با گذشت زمان دریای مذکور به تدریج خشک گردیده و لذا گفته می‌شد «نی جَفّ» (دریای نی خشک گردید) بدین جهت آن منطقه نی‌جف نامیده شد و بعدها به جهت اختصار به نجف تغییر یافت «(۱)».

۲- الغریّ «(۲)»

در لغت به معنای نیک می‌باشد و غریّان «(۳)» نام دو بنای مشهور نزدیک به کوفه بود که گفته می‌شد قبل از اسلام توسط منذر پسر امرئ القیس یکی از پادشاهان حیره بنا شده‌اند و حضرت علی علیه السلام نیز در حوالی همان موضع به خاک سپرده شد. بعدها یکی از آن دو بنا ویران شده و لفظ الغریّ و نیز الغُریّان که تثنیه می‌باشد به کار برده شد.

۱- علل الشرایع، ص ۲۲، باب ۲۶.

۲- و ۳. در المنجد: الغَریّ و الغَریّان آمده است.

۳-۳

ص: ۱۳

۳- مشهد

در لغت به محل اجتماع مردم و مجمع افراد گفته می‌شود. مرقدهای مطهر ائمه علیهم السلام به دلیل آنکه همواره محل ازدحام و تردد زائرین از نقاط دور و نزدیک می‌باشند به مشهد موصوف شده‌اند. برای تمایز بین ائمه نام مبارک هر امام نیز پس از مشهد ذکر می گردد مثلًا گفته می‌شود مشهدالرضا علیه السلام یا مشهدالحسین علیه السلام و غیره، در عراق مشهد به‌طور مطلق به نجف اطلاق می گردد.

سه نامی که ذکر شد در روایات و در لسان مردم به کار برده شده ولی نام‌های ذیل فقط در روایات بر نجف اطلاق شده است:

۱- طور ۲- ظَهر ۳- جودی ۴- رَبوة ۵- وادی‌السلام ۶- بانقِیا ۷- لسان شهر

ویژگی‌های شهر

نجف از پنج محله تشکیل می‌شود که عبارتند از:

۱- العمارة،

۲- الحویش،

۳- البراق،

۴- المشراق،

۵- الغازیة.

ص: ۱۴

محله الغازیهٔ جدیدترین و مهم‌ترین محله شهر می‌باشد.

چهار بازار به‌نام‌های القاضی، الحویش، الکبیر، المشراق در این شهر وجود دارد. خانه‌های نجف از گچ و یا آجر ساخته شده و جمعیت آن در مقایسه با مساحتش بسیار زیاد می‌باشد.

در مجموع، نجف شهری شلوغ و پر جمعیت است که مساحت آن متناسب با جمعیتش نیست. بیشتر ساکنین نجف را اعراب طوائف عراق و عربستان تشکیل می‌دهند و افراد فراوانی از ملیت‌های مختلف نیز در آن سکونت دارند.

با آغاز حکومت بعثیان در عراق، ایرانیان ساکن آن کشور، با تحمل غیر انسانی‌ترین برخوردها اخراج شدند و اموالشان نیز مصادره شد.

مردم نجف در تمسک به احکام و آداب دینی و برپایی شعائر مذهبی کم‌نظیر هستند. به هنگام برپایی نماز جماعت، مساجد مملو از جمعیت می‌گردد برخی سنت‌ها و آداب اجتماعی همانند عیادت از بیمار، شرکت در مراسم تشییع جنازه و ... جایگاه خاصی در نجف دارد برپایی مراسم عزا در ایام سوگواری و زیارت مرقد مطهر امام علیه السلام از مهم‌ترین شعائر شیعه بوده و در نجف با شکوه فراوان برگزار می‌گردد. هیئت‌های مختلف عزاداری نجف همه ساله به هنگام ایام سوگواری همانند عاشورا و ۲۱ رمضان مجالس و مراسم عزای ویژه‌ای بر پای می‌دارند.

ص: ۱۵

وضعیت اقتصادی و بازرگانی

در نجفصنعت‌های مختلفی رونق داشته، منسوجات نجف مشهور و عبای نجفی، مرغوب و مطلوب بسیاری از خریداران است که به دلیل تولید فراوان به شهرهای دیگر عراق نیزصادر می‌شود.

زراعت در نجف بستگی به آب دارد چنانچه آب لازم تأمین شود می‌توان کشتزارهای فراوان در آن ایجاد کرد.

تجارت نجف رونق فراوان داشته و تاجران حجاز، نجد، عمان، یمن و کویت با آن شهر در ارتباطاند.

نجف همواره محل تردد و اقامت زائران و نیز مشتاقان علوم دینی است که این عامل در رونق تجارت آن تأثیری بسزا دارد. این شهر مدت زیادی در مسیر کاروان‌هایی قرار داشته که برای انجام مناسک حج از راه خشکی عازم مکه و مدینه بودند. این خصیصه نیز در ارتباط نجف با شهرها و مراکز تأثیر زیادی داشته است.

وضعیت آب و هوا

هوای نجف در تابستان گرم و خشک است و اهالی آن به سرداب‌های زیرزمینی پناه می‌برند تا از گرما در امان باشند.

چنانچه بادهای گرم بوزد حرارت به ۴۶ درجه می‌رسد. در زمستان نیز سرمای گزنده و سوزناکی دارد و سرمای شهر بدان اندازه است که آب یخ می‌بندد. عرض نجف ۳۲ درجه و

ص: ۱۶

۳ دقیقه و ۱۹ ثانیه شمالی و طول آن ۴۴ درجه و ۱۶ دقیقه و ۳۶ ثانیه شرقی است و در حدود ۷ متر از سطح دریا ارتفاع دارد.

در عهد ساسانی در اطراف نجف دریاچه‌ای وجود داشته که پس از ظهور اسلام خشک گردیده، بعدها دوباره دریاچه‌ای پدید آمده، که تا حدود یک قرن پیش نیز وجود داشته ولی دولت عثمانی آن را خشکانیده است.

ص:۱۷

ص: ۱۸

ص:۱۹

فصل دوم بارگاه نور

شهادت در محراب

امیرالمؤمنین علی علیه السلام در رمضان سال ۴۰ هجری پیوسته از شهادت خود خبر می‌داد. و نیز به اطرافیان خویش می‌فرمود: «از قضای الهی نمی‌توان گریخت» سپس در حالی که این اشعار را زمزمه می کرد عازم مسجد شد.

«کمر خود را برای مرگ محکم ببند زیرا مرگ تو را ملاقات خواهد کرد و از مرگ آنگاه که به سرای تو درآید جزع و فریاد مکن».

پس از ورود علی علیه السلام به مسجد شقی‌ترین و زیانمندترین مردم، ابن ملجم مرادی، در نماز و به هنگام سجده ضربه‌ای بر آن حضرت وارد نمود.

علی علیه السلام در شب بیست و یکم ماه رمضان سال ۴۰ هجری با حضور خاندان، وصایای خود را بیان داشت، و به وصی خود چنین فرمود:

«فرزندم حسن علیه السلام با تو سخنی چند دارم، امشب آخرین شب عمر من است چون درگذشتم با دست خود مرا غسل ده و کفن کن و بر جنازه‌ام نماز بخوان، تمام این کارها را

ص: ۲۰

خودت شخصاً انجام ده، سپس جنازه‌ام را در تاریکی شب، مخفیانه دور از شهر کوفه به خاک سپار تا کسی از آن باخبر نشود».

و در وصیتی دیگر به حسن و حسین علیهما السلام فرمود:

«هر گاه مرگم فرا رسید مرا در تابوتم گذارید و در حالی که عقب آن را به دوش گرفته‌اید حرکت کنید جلوی تابوت خود حرکت خواهد کرد. مرا به سمت غریین ببرید در آنجاصخره‌ای سفید خواهید دید که نورانی است آنجا را حفر کنید و مرا در آن مکان مدفون سازید».

آن دو بزرگوار همانگونه که پدرشان فرموده بود عمل کردند و پس از حفر مکان مورد نظر، نوشته‌ای در آنجا یافتند که بدین مضمون بود:

«این مکانی است که آن را نوح علیه السلام برای علی بن ابی‌طالب علیه السلام فراهم کرده است».

حسن و حسین بعد از هموار کردن روی قبر و مخفی نمودن مکان آن در حالی که از احترام و عنایت خداوند بر پدرشان، آگاه شده بودند، با همراهان به خانه بازگشتند.

فردای آن شب یعنی روز بیست و یکم ماه رمضان، مردم کوفه که مشتاق به تشییع و خواندن نماز بر پیکر مطهر امیرالمؤمنین علیه السلام بودند به خانه آن بزرگوار مراجعه کردند.

فرزندان علی علیه السلام آنان را به آنچه انجام داده بودند آگاه ساختند و چون مردم خواهان معرفی مرقد او گشتند در پاسخ گفتند:

ص: ۲۱

«بنا به وصیت او محل دفنش را مخفی ساختیم»

مردم و شیعیان کوفه که چنین دیدند، با قلبی محزون و شکسته به خانه‌های خود بازگشتند.

امام علیه السلام به فرزندان خود سفارش کرد که او را مخفیانه به خاک سپارند، زیرا می‌دانست دشمنان از هیچ کاری حتی شکافتن مرقد او خودداری نمی‌کنند و فرزندان و بستگان او برای جلوگیری از بی‌حرمتی به آن بزرگوار در برابر دشمنان می‌ایستند در نتیجه خونریزی و اختلاف در جامعه به وجود می‌آید.

پیش بینی امامصحیح بود زیرا در دوران امارت حجاج ثقفی بر کوفه حدود ۳۰۰۰ قبر برای پیدا کردن مدفن علی علیه السلام نبش گردید ولی موفق به کشف مدفن او نشدند. «(۱)»

۱- مشهد الامام علی علیه السلام فی النجف، ص ۱۲۱.

ص: ۲۲

فضیلت زیارت مرقد امیرالمؤمنین علی علیه السلام

در روایات، تأکید زیادی بر زیارت مرقد مطهر امیرالمؤمنین علی علیه السلام شده و پاداش فراوانی هم بر آن مترتب گشته است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

۱- اجرصد هزار شهید.

۲- آمرزش گناهان.

۳- ایمن شدن از اهوال روز قیامت و آسان شدن حساب در آن روز.

۴- استقبال ملائکه از زائرین آن حضرت و مشایعت زائرین تا هنگامی که به منزل خویش مراجعت نمایند و عیادت از آنان چنانچه بیمار شوند و شرکت در تشییع جنازه زائرین چنانچه فوت کنند.

۵- هر که پیاده به زیارت امیرالمؤمنین رود خداوند به هر گامی، ثواب یک حج و یک عمره را برای او می‌نویسد و اگر پیاده باز گردد در برابر هر گام او پاداش دو حج و دو عمره، جزای او منظور می‌دارد.

۶- شفای از بیماری‌ها و رفع گرفتاری‌ها. «(۱)»

۱- کتاب المزار، شیخ مفید، ص ۱۹- ۲۳؛ کامل الزیارات، ابن قولویه قمی، ص ۳۸- ۴۶؛ بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۲۶۳؛ مفاتیح الجنان، ص ۴۵۶- ۵۱۱.

ص: ۲۳

کیفیت زیارت

زیارات وارده و متعدد امیرالمؤمنین علی علیه السلام بر دو دسته‌اند:

الف- زیارات مطلقه، زیاراتی است که اختصاص به وقت معینی ندارد و هر زمان برای خواندن آنها مناسب است.

هفت زیارت مطلقه و آنها در مفاتیح‌الجنان نقل شده است.

ب- زیارات مخصوصه، این زیارات مربوط به اوقات مخصوص یا ویژه‌ای هستند و شرح آنها بدین ترتیب است:

۱- زیارات مربوط به روز عید غدیر

۲- زیارت مخصوص در روز ولادت پیامبرصلی الله علیه و آله.

۳- زیارات ویژه شب مبعث رسول خداصلی الله علیه و آله و روز مبعث.

ص: ۲۴

حرم مطهر

اشاره

مرقد شریف بزرگترین فداکار و تلاشگر تاریخ اسلام در پی انحراف جامعه از طریق الهی و فراموش کردن نصایح و راهنمایی‌های رسول اکرمصلی الله علیه و آله از سال ۴۰ ه. ق. تـا پایان دوران حکومت امویان یعنی سال ۱۳۲ ه. ق کاملًا مخفی و از اسرار شیعیان سوخته دل بود.

در این دوران سیاه و سخت، فرزنـدان علی علیه السلام و شیعیان خـاص و مورد اعتمـاد، با راهنمایی ائمه علیهم السلام مخفیانه به زیارت مرقد اولین جانشین پیامبر می‌آمدند.

زوال بنی امیه باعث گشت افراد بیشتری از مدفن علی علیه السلام آگاه شده و تردد و رفت و آمد در اطراف مزار ساده و بی آلایش آن حضرت بیشتر گردد. پس ازصد سال و چندی انتظار، نور امید در دل شیفتگان تابیده و آرزوی دیرین آنان تحقق یافت.

اخبار زیادی در مشخص ساختن آن موضع شریف به ویژه از امامصادق علیه السلام منتشر گشت. پس از آن علویان و عباسیان به زیارت شتافته و مردم از هر سوی

ص: ۲۵

بدان روی آوردند.

داود بن علی از بزرگان بنی عباس که اعتقادی نسبت به مقام شامخ علی علیه السلام نداشت، چون توجّه و روی‌آوردن مردم به مرقد آن حضرت را مشاهده کرد، غلامی را که جمل نام داشت و از قوت بدنی بسیاری برخوردار بود به همراه چند تن دیگر به سمت مرقد فرستاد و به آنان دستور داد آن محل را حفر کنند و هر چه در آن یافتند بیرون آورند.

کارگران محل مرقد را حفر کرده و ۵/ ۲ متر پائین رفتند تا آنکه به سنگ سختی برخورد کرده و هر چه سعی کردند نتوانستند بیش از آن حفر نمایند. جمل غلام قدرتمند داود که چنین دید خود پائین رفته و ضربه سختی بر سنگ وارد کرد که طنین شدیدی به دنبال داشت او ضربه دوم را هم وارد کرد لیکن اثری نداشت وصدای مهیب‌تری از آن برخاست و ضربه سوم را نیز وارد کرد پس از وارد کردن ضربه سوم، جمل فریادی کشیده و به سختی جان داد.

همراهان غلام کار را تعطیل و جریان را به داود بن علی گزارش دادند داود که چنین دید از کار خود توبه کرد و به تشیع گرائید، سپس شبانه نزد علی بن مصعب رفته و از او خواستصندوقی برای قبر تهیه نماید. بدین ترتیب اولینصندوق بر روی قبر مطهر علی علیه السلام نصب گردید.

ساختمان اول

در دوران خلافت هارون الرشید (نیمه دوم قرن دوم هجری) روزی هارون برای شکار به زمین‌های اطراف کوفه

ص: ۲۶

(نجف یا غریین) رفت و مشاهده کرد که سگ‌های شکاری آهویی را دنبال می‌کنند ولی پس از آنکه آهو به منطقه خاصی می‌رود سگان از تعقیب آهو باز می‌ایستند. هارون دانست که آن سرزمین، مقدس و مطهر است که سگ‌ها وارد آن نمی‌شوند، لذا درصدد تحقیق بر آمد و سرانجام دانست که آن موضع، مرقد مطهر علی علیه السلام می‌باشد.

هارون به دنبال این واقعه در حدود سال ۱۷۵ ه. ق اولین بارگاه و ساختمان مرقد علوی را بنا نهاد.

تا چند دهه قبل در زیر طاق نزدیک قبر مطهر، نقشی بدیع و زیبا جلب توجه می‌کرد که در آن مردی تیر و کمان در دست، آهویی در پیش روی او قرار داشت. در سال ۱۳۶۴ ه. ق. لوح نقاشی مذکور از جای خود برداشته شد و به گنجینه حرم مطهر منتقل گردید.

ارشادالقلوب دیلمی ساختمان اول را چنین توصیف می‌کند:

«چهار در داشت و ضریح مقدس از سنگ سفید بوده و گنبد از گل سرخ که بالای آن علامت سبز نصب بود».

ساختمان دوم

توسط عمر بن یحیی ایجاد گشت. او از اصحاب امام کاظم علیه السلام بود.

ساختمان سوم

داعیصغیر (محمد بن زید) پس از آنکه در طبرستان

ص: ۲۷

به‌قدرت رسید عمارت سوم آستان علوی را بنا نهاد این عمارت هفتاد طاق داشت.

ساختمان چهارم

در حدود سال ۳۷۲ ه. ق. توسط عضدالدوله دیلمی بنا گردید. او در شکوه و جلال دادن به ساختمان سعی فراوان کرده و اموال زیادیصرف نمود و معماران و هنرمندان را از اطراف برای این کار دعوت کرد ساختمان مذکور در سال ۷۵۵ ه. ق. دچار آتش سوزی گشت.

ساختمان پنجم

در عصرصفویه تعمیرات حرم مطهر به دست شاه اسماعیلصفوی در سال ۹۱۴ ه. ق آغاز شد و در عصر شاه عباس با طرح و نقشه شیخ بهاییصحن شریف آستانه تکمیل گشت. سپس شاهصفیّصفوی در سال ۱۰۴۲ ه. ق.

دستور اصلاحات و تعمیرات و نیز افزودن به مساحت و وسعت ساختمان حرم راصادر کرد.

طلا کاری گنبد و تعویض ضریح

نادر شاه افشار در سال ۱۱۵۶ ه. ق موفق به زیارت حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام گردید او به هنگام حضور در نجف دستور داد کاشی‌های سبز رنگی را که در عصرصفویه با طرح شیخ بهایی گنبد و دو گلدسته را تزیین کرده بود بردارند و تمامی آنرا مزین به طلا کنند.

وی اموال زیادی برای تعمیرات آستانهصرف کرده و

ص: ۲۸

هدایای بی شماری نیز به حرم مطهر اهدا کرد که بیشتر آنها تا عصر حاضر باقی است.

گنبد مطهر حرم در عصر عضدالدوله سفید بود و در دورانصفویه با کاشی‌های سبز رنگ مزین گشت و سرانجام در عصر نادر شاه طلاکاری و زرین گردید. این اقدام تأثیر عمیقی در قلوب شیعیان نهاد و جمع زیادی از شاعران شیعه به فارسی، عربی، ترکی و هندی اشعاری بدان مناسبت سرودند.

تزیین حرم مطهر و کاشی‌کاریصحن شریف در عصر نادر شاه تکمیل و بر شکوه آن افزود. کاشی‌کاری ایوان‌العلماء که در آن، بسیاری از علمای شیعه و برخی از بزرگانصفویه مدفون می‌باشند، از آثار نادر شاه می‌باشد و تاکنون باقی مانده است.

آغا محمد خان قاجار در سال ۱۲۱۱ ه. ق. ضریحی نقره‌ای به آن آستان مقدّس تقدیم کرد و فتحعلی شاه در سال ۱۲۳۶ ه. ق. تعمیراتی در ساختمان حرم انجام داد و در سال ۱۲۶۲ ه. ق. عباس قلی خان وزیر محمد شاه ضریح دیگری از نقره به حرم مطهر اهدا نمود.

آستان علوی در عصر حاضر

آستان مقدس علوی در حال حاضر ازصحن و حرم تشکیل می‌شود.

بر روی قبر مطهرصندوقی از ساج خاتم کاری شده و نفیس قرار گرفته که اهدائی شاه اسماعیلصفوی است.

ص: ۲۹

در اطرافصندوق مطهر سوره دهر و احادیثی در شأن حضرت علی علیه السلام با خط زیبا نوشته شده است.

بر رویصندوق، ضریح نقره‌ای قرار گرفته که از ده هزار و پانصد مثقال طلای خالص و دو میلیون مثقال نقره تشکیل شده است.

در وسط ایوان طلا قصیده‌ای فارسی با حروف طلا به خط زیبای محمد جعفر اصفهانی و به تاریخ ۱۱۵۶ ه. ق. در مدح حضرت امیر نوشته شده است این قصیده از سروده‌های شاعر مشهور سید محمد عرفی شیرازی است و مطلع آن چنین است:

این بارگاه کیست که گویند بی هراس کای اوج عرش سطح حضین تو را مماس

در طرف شمال و جنوب ایوان دو گلدسته (مناره) طلا به ارتفاع ۳۵ متر واقع است که در بالای آن بعضی از آیات سوره جمعه کتیبه شده است.

ایوان نجف چه خوشصفایی دارد حیدر بنگر چه بارگاهی دارد

ایوان‌العلماء

ایوانی است بزرگ که در قسمت شمال حرم شریف قرار دارد. این ایوان از آثار عصر آل‌بویه می‌باشد که در عصرصفویه تجدید بنا گشت.

این ایوان را از آن رو ایوان‌العلماء می‌گویند که بسیاری از بزرگان شیعه در آن مدفون شده‌اند از جمله:

ص: ۳۰

مولی علی نقی کمره‌ای فراهانی متوفای سال ۱۰۶۰ ق.

میرزا علی رضا اردکانی شیرازی متوفای سال ۱۱۶۶ ق.

شیخ احمد جزائری متوفای سال ۱۱۵۱ ق.

میر محمد باقر هزار جریبی متوفای سال ۱۲۴۵ ق.

شیخ ملا محمد مهدی نراقی متوفای سال ۱۲۰۹ ق.

فرزندش شیخ احمد نراقی متوفای سال ۱۲۴۵ ق.

و جمعی دیگر.

پس از شکست عراق در جنگ خلیج فارس و در پی قیام مردم عراق، شهر نجف و بارگاه امیرمؤمنان علی علیه السلام مورد هجوم و تعرض ارتش بعث قرار گرفت و آسیب‌های فراوان به ساختمان حرم وارد آمد.

صحن مطهّر

صحن شریف آستان علوی با طرحی بـدیع بنا گشته و یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های آن این‌است که در هر چهار فصل سال آفتاب مستقیم بر قبر مطهر می‌تابد و زوال ظهر در هر دو فصل زمستان و تابستان مشخص می گردد.

در حال حاضر پنج درب،صحن شریف را با خارج مرتبط می‌سازد:

۱- درب جهت قبله

۲- درب مقابل جهت قبله که به باب‌الطوسی مشهور است

۳ و ۴- دو درب در جهت مشرق

۵- تا زمان شاه عباس درب‌های ورودی ۴ باب بود ولی در عهد سلطان عبدالعزیز عثمانی در سال ۱۲۷۹ ق، در

ص: ۳۱

طرف غرب نیز دری ایجاد گردید که پنجمین درب می‌باشد.

در حال حاضر،صحن بزرگی در بخش غربی حرم، در حال ساخت است.

توسعه و باز سازی بنای حرم وصحن مطهر پس از سقوط رژیم بعثی، از بزرگترین و وسیع‌ترین مراحل توسعه آستان علوی است، حضور و مدیریت ایرانیان در امر بازسازی مشهود است.

مدفن علماء

در ایوان و حجره‌هایصحن، شخصیت‌های برجسته شیعه مدفون هستند که به نام برخی از ایشان اشاره می‌کنیم.

۱- علامه حلی، در ایوان طلا و در ایوان جنب گلدسته شمالی.

۲- مقدس اردبیلی، در ایوان طلا و حجره جنب گلدسته جنوبی.

۳- شیخ انصاری، حجره سمت چپ درب ورودی باب‌القبله.

در حجره‌هایصحن نیز عالمانی چون محدث نوری، نائینی، حاج آقا حسین قمی، سید ابوالحسن اصفهانی، شیخ عباس قمی، سید محمود شاهرودی و سید ابوالقاسم خویی به خاک سپرده شده‌اند.

ص: ۳۲

مقام سدانت (تولیت) در حرم مطهر

سلاطین آل‌بویه پس از آنکه اقدامات شایسته‌ای در رابطه با آبادی و رونق نجف و مرقد مطهر انجام دادند، افرادی را نیز به عنوان متولی (سادن) و خدمتکار در حرم مطهر مشخص و برای آنان حقوق و مزایای معین قرار دادند.

خاندان‌هایی که تولیت را عهده‌دار بودند

۱- آل شهریار، از خانواده‌های مشهور نجف بوده و اهل علم و فضل به شمار می‌آمدند.

۲- خاندان «الملالی»، اقدامات زیادی در آباد ساختن شهر نجف انجام دادند در دوران حکومت عثمانی که سدانت حرم با آنان بود از نفوذ و قدرت بسیاری بهره داشتند و دوران سدانت آنها از بهترین ایام نجف می‌باشد.

این خانواده از نوادگان ملاعبدالله یزدی نویسنده کتاب «الحاشیه» در علم منطق می‌باشند.

۳- آل رفیعی، از قرن یازدهم هجری تا حال حاضر در نجف سکونت دارند و هم اکنون از بزرگترین خاندان‌های علوی نجف می‌باشند.

خدمتکاران حرم مطهر علوی

خاندان‌هایی که مقام خدمت در حرم مطهر را عهده‌دار شده‌اند دو دسته‌اند:

۱- علوی ۲- غیر علوی

ص: ۳۳

اماکن نجف

اماکن مقدس دیگر نجف:

۱- مقام امام زین‌العابدین علیه السلام

در نزدیکی حرم مطهر مکـانی به مقـام «امـام زین‌العابـدین» مشـهور است و گفته می‌شود که آن بزرگوار هر گـاه به زیـارت جـدش امیرالمؤمنین می‌آمـد در مکان مزبور اقامت کرده و از آنجا به بعـد را با پای پیاده به حرم و مرقد جدش (که در آن دوران برای همه مشخص نبود و فقط خواص، محل قبر مطّهر را می‌دانستند) مشرف می‌شد.

مکان دیگری در جوارصـحن مطهر نیز به مقام امام زین‌العابدین علیه السـلام مشـهور بود که به‌صورت مسجد در آمده و بسیاری در آن نماز می‌گذاشتند، مسجد مذکور در تعمیر و بازسازی ساختمانصحن و به‌هنگام گشودن درب غربیصحن از میان رفت.

۲ و ۳- مقام امام مهدی علیه السلام و مقام امامصادق علیه السلام

در نجف و در وادی السلام بنایی است که در حال حاضر مقام امام مهدی علیه السلام خوانده می‌شود. در روایتی از امام

ص: ۳۴

صادق علیه السلام آورده‌اند که آن بزرگوار هنگامی که برای زیارت مرقد مطهر جدش وارد نجف گشت در سه محل نماز گذارده و توقف کردند و چون از آن سه مکان سؤال شد فرمودند:

مکان اول: مرقد جدم امیرالمؤمنین علیه السلام بود.

مکان دوم: محل رأس الحسین علیه السلام (مکانی که سر مطهر امام حسین علیه السلام را هنگام انتقال به کوفه مدتی در آنجا بر زمین نهاده بودند).

و مکان سوم: محل منبر قائم (عج) می‌باشد. «(۱)» از روایت فوق پی می‌بریم که در نجف مقامی به نام موضع منبر حضرتصاحب‌الزمان وجود دارد ولی به مشخصات آن مکان تصریح نشده است.

در کنار مقام امام زمان (عج)، مقام امامصادق علیه السلام قرار دارد.

۴- مرقد هود وصالح علیه السلام

مقبره دو پیامبر بزرگ الهی؛ حضرت هود و حضرتصالح علیهما السلام، در گورستان وادی‌السلام قرار دارد. این دو مقبره از مکان‌های معروف و مشهور نجف می‌باشند. در زمان علامه بحرالعلوم قدس سره بنایی از گچ و سنگ بر روی آن دو مرقد مطهر ساخته شد. پس از گذشت حدود یک قرن ساختمان باشکوه دیگری در آن مکان بنا گردید، آن ساختمان در سال ۱۳۳۷ ه. ق تجدید بنا شد که هم اکنون باقی است.

۵- قبرستان وادی‌السلام

در شمال شهر نجف واقع شده، ۲۰ هزار متر مربع

۱- بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۴۹- ۲۵۰، ۴۵۴.

ص: ۳۵

مساحت دارد و قدمت تاریخی آن بیش از هزار سال می‌باشد و شیعیان بسیاری از نقاط مختلف، در آن به خاک سپرده شده‌اند. عده زیادی قبل از مرگ وصیت می‌کنند آنان را به نجف برده و در قبرستان وادی‌السلام دفن کنند.

۶- مرقد شیخ طوسی

این آستان مقدّس در ۱۰۰ متری شمال آستان مقدّس علوی در نزدیکی یکی از درهایصحن مطهر واقع شده که درب شیخ طوسی (باب‌الطوسی) نام دارد و مشهور است که شیخ از این درب به حرم مطهر مشرف می گردید.

همچنین خیابانی که در سال ۱۳۶۹ ه. ق احداث شده و از مقابل درب طوسی به سمت وادی‌السلام می‌رود به «شارع طوسی»- خیابان طوسی- نامگذاری شده است.

۷- مرقدصاحب جواهر

این آستان مقدّس مدفن شیخ محمد حسن اصفهانی نجفی مشهور بهصاحب جواهر، از فقهای گرانقدر عالم تشیع می‌باشد و در محله «عماره» واقع شده است. آستان مذکور ساختمانی مجلل و گنبدی بزرگ دارد که کاشیکاری شده است و در کنار آن، مسجدصاحب جواهر واقع شده است.

۸- مرقد سید بحرالعلوم

این مکان مدفن سید محمد مهدی طباطبایی مشهور به سید بحرالعلوم و فرزندان او می‌باشد. این آرامگاه،

ص: ۳۶

نزدیکصحن مطهر امیرالمؤمنین علیه السلام و در جوار مرقد شیخ طوسی رحمه الله قرار دارد.

۹- مرقد کاشف‌الغطاء

این آستانه در محله «عمارهٔ» بر سر گذر سه کوچه قرار دارد. شیخ جعفر کبیر مشهور به کاشف‌الغطاء در این مقبره به خاک سپرده شده است، شیخ اکبر یکی از مریدان شیخ جعفر این مقبره را بنا نهاد و بر حسب وصیت، خود نیز در آن دفن گشت.

۱۰- مرقد کمیل بن زیاد نخعی

کمیل بن زیاد یکی از یاران خاص امیر مؤمنان علیه السلام و از اصحاب سرّ حضرت بود که توسط حجاج ثقفی به شهادت رسید. آرامگاه او یکی از زیارتگاه‌های معروف نجف است و در این محل شخصیت‌های بر جسته‌ای نیز دفن هستند.

۱۱- ثویّه

ثویّه نام تلی در نزدیکی حنانه و نیز از اماکن مشهور نجف می‌باشد که برخی از شخصیت‌های اسلامی در آن مدفون هستند.

الف: رشید هجری از اصحاب و یاران فداکار علی علیه السلام.

ب: عمروبن حُمق خُزاعی از اصحاب و یاران علی علیه السلام

ج: سلیم بن قیس هلالی از اصحاب و یاران علی علیه السلام و مؤلف کتاب اسرار آل محمدصلی الله علیه و آله

د: نصربن مزاحم منقری مؤلف کتاب وقعهٔصفین، که از مدفونین در ثویّه می‌باشند.

ص: ۳۷

مساجد مشهور نجف

نجف از مساجـد زیادی برخوردار است که مجموع مساجد بزرگ آن قریب به یکصد مسـجد می‌باشد. در محله «عماره» ۲۵ مسجد، در محله «حـویش» ۲۱ مسـجد، در محله «براق» ۱۴ مسـجد، در محله «مشراق» ۱۸ مسـجد و در محله «جدیـده» ۸ مسـجد و در برخی محلات دیگر نیز تعدادی مسجد وجود دارد.

تـا قبـل از دوران اخیر و در زمان مرحوم کاشف‌الغطاء نماز جماعت در حرم مطهر برگزار نمی‌گردیـد بلکه در مساجـد برپا می‌شـد. زیرا کاشف‌الغطاء عقیده داشت که اقامه نماز جماعت در حرم باعث آزار زائرین می‌گردد، همین مسأله موجب گشت مساجد نجف آبادتر گردد و مورد تأکید بیشتری قرار گیرند.

برخی از مساجد مشهور و مهم شهر نجف:

۱- مسجد حنانه

از مساجدی است که زائرین نجف از آن دیدن کرده و

ص: ۳۸

بدان تبرک می‌جویند. بنابر احادیث وارده، هنگام انتقال سر مبارک امام حسین علیه السلام از کربلا به کوفه آن رأس مبارک را در محل فعلی– مسجد حنانه– بر زمین نهاده‌اند لذا به موضع «رأس الحسین» نیز مشهور است.

امام جعفرصادق علیه السلام هنگام زیارت مرقد مطهّر جدّش امیرالمؤمنین علیه السلام در این مکان نماز گزارده است. مرحوم سیدبن طاووس در آداب و اعمال مربوط به زیارت، زیارتی مربوط به امام حسین علیه السلام در آن مکان (مسجد حنانه) ذکر نموده‌اند.

۲– مسجد عمران بن شاهین

از قدیمی‌ترین و مشهورترین مساجد نجف می‌باشد که عمران بن شاهین آنرا در اواسط قرن چهارم بنا نهاده است.

عمران در دوران حکومت عضدالدوله در عراق علیه وی قیام کرد و شکست خورد. پس از شکست، نذر نمود که چنانچه عضدالدوله او را ببخشاید رواقی در نجف و در مرقد امام علی علیه السلام بنا کند، چون عضدالدوله او را عفو نمود به نذر خویش عمل کرد.

در سال‌های بعد، بر اثر تغییر بنای حرم، این مکان از رواق بودن خارج و به مسجد عمران بن شاهین مشهور شد و حال آنکه بنای آن به نیت مسجد نبوده بلکه به‌عنوان رواقی در ساختمان حرم مطهر ایجاد گردید و لذا بزرگانی چون سید محمدکاظم یزدیصاحب «عروةالوثقی»، علامه سید محمد کاظم مقدس و شیخ محمد باقر قمی و برخی دیگر از علما در آن به خاک سپرده شده‌اند.

ص: ۳۹

۳- مسجدالخضراء

از مساجد قدیمی است و اثر تاریخی خاصّی در مورد آن نقل نشده است.

۴- مسجد شیخ طوسی

یادگاری گرانقدر از فرزانه نامدار جهان اسلام، شیخ طوسی است این مسجد هنگام مهاجرت شیخ از بغداد به نجف، منزل و محل سکونت آن بزرگوار بود که جلسات درس و مذاکرات علمی شیخ طوسی در آن برپا می‌گشت، این منزل پس از وفات شیخ طوسی طبق وصیت او به مسجد تبدیل گشت.

مسجد شیخ طوسی امروزه یکی از مشهورترین مساجد نجف می‌باشد که در محله مشراق قرار دارد و از ابتدای بنا تا حال حاضر دو بار ساختمان آن مورد مرمّت و تعمیرات اساسی قرار گرفته است.

۵- مسجد شیخ جعفر شوشتری

در محله مشراق قرار دارد و واعظ مشهور شیخ جعفر شوشتری سال‌ها در آن به موعظه و ایراد سخن اشتغال داشت.

۶- مسجد علامه میرزای شیرازی

از مساجدی است که در بیشتر اوقات مملوّ از نمازگزاران می‌باشد.

ص: ۴۰

۷- مسجدصفةالصفا

از مساجد قدیمی نجف است که در محله «شیلان» قرار دارد و تاریخ بنای آن به قرن هشتم هجری می‌رسد.

۸- مسجد شیخ مرتضی انصاری

مسجد مذکور در محله «حویش» واقع شده و همانگونه که از نام آن بر می‌آید با مساعدت و تحت نظارت مرجع والامقام شیخ مرتضی انصاری بنا نهاده شده است.

مسجدی است با بنایی باشکوه و مستحکم که محل برگزاری جلسات درس بزرگان حوزه مقدسه نجف از جمله، سید محمد کاظم یزدی و حضرت امام خمینی قدس سره بوده است.

۹- مسجد هندی

پس از حرم مطهر مهم‌ترین و اساسی‌ترین مکان نجف می‌باشد که در ایام اعتکاف، معتکفین در آن اقامت می‌کنند. هیچ یک از ساختمان‌های مساجد نجف به استحکام و زیبایی بنای مسجد هندی نیستند مراسم عزاداری امام حسین و ائمه علیهم السلام و نیز مجالس بزرگداشت علما و بزرگان در آن بر پا می‌گردد.

۱۰- مسجد شیخ طریحی

از مساجد بزرگ و مشهور نجف است که به محقق کرکی نسبت داده می‌شود. در سال ۱۳۷۶ ه. ق. مورد تعمیر و بازسازی قرار گرفت.

ص: ۴۱

ص:۴۲

ص:۴۳

فصل سوم علم و فرهنگ

هزاران ستاره

نجف در بسیاری از اوقات مهم‌ترین سنگر فقه و شریعت اسلام بوده است و بیشتر فقهای نامدار دراین شهر، رهبری دینی، سیاسی و اجتماعی مردم را بر عهده داشتند.

شیخ طوسی در سال ۴۴۸ ه. ق. به دلیل آنکه بغداد را برای ترویج فقه و علوم شیعه مناسب نمی‌دید، به نجف مهاجرت نمود. در آن زمان نجف قریه‌ای کوچک و زیارتگاه شیفتگان اهل بیت بود هجرت شیخ به آن شهر، نجف را به پایگاه مهم علمی، فرهنگی شیعیان مبدل ساخت.

حوزه علمیه نجف از ابتدا تاکنون مراحل متعددی را پشت سر نهاده است که می‌توان از پنج دوره مشخص نام برد:

دوره اول: از هجرت شیخ طوسی تا انتقال حوزه علمیه به حِلّهٔ.

این دوره از هجرت شیخ طوسی به نجف در سال ۴۴۸ ه. ق. شروع شده و تا اوائل قرن هفتم (حدود دو قرن) ادامه یافت.

ص: ۴۴

دوره دوم: رکود نسبی فعالیت علمی در نجف و فعال شدن حوزه علمیه حِلّهٔ.

دوره سوم: رونق مجدد حوزه علمیه نجف و انتقال حوزه علمیه اصلی از حلّهٔ به نجف.

در نیمه دوم قرن دهم هجری بار دیگر حوزه علمیّه نجف مرکزیت یافت. هجرت مقدس اردبیلی فقیه بزرگ آن عصر به نجف مهم‌ترین عامل رونق یافتن حوزه مبارکه آن شهر بود.

دوره چهارم: مرکزیت حوزه علمیه مقدسه کربلا.

این دوره از سال ۱۱۵۰ ه. ق. شروع گشته و تا سال ۱۲۱۲ ه. ق. تداوم یافت.

در این دوره نیز حرکت علمی در نجف کاملًا متروک نگردید و همواره گروهی از طلاب در آن سکونت داشتند اما کربلا مرکز فعالیت‌های علمی بود.

دوره پنجم: عصر کمال علمی نجف.

نجف در اوائل قرن سیزدهم، به همت علامه سید محمد مهدی بحرالعلوم شاگرد والامقام وحید بهبهانی بار دیگر مرکز فعالیت‌های علمی گردید و در حدود دو قرن جایگاه اصلی تبیین معارف والای اسلامی بود.

رونق فعالیت‌های علمی در این مقطع زمانی بدان حدّ رسید که آن را عصر کمال علمی نامیده‌اند.

مجموعه‌های فقهی و اصولی ارزشمندی که پس از گذشت سال‌ها هنوز مدارک گرانقدر و معتبر فقه شیعه

ص: ۴۵

می‌باشند، در این دوره تدوین یافت. نام آن آثار ارزشمند عبارتند از:

۱- مصابیح (در فقه)،

۲- مفتاح الکرامه (در فقه)،

۳- کشف‌الغطاء (در فقه)،

۴- مقابس‌الانوار (در فقه)،

۵- مستندالاحکام (در فقه)،

۶- جواهرالکلام (در فقه)،

۷- مکاسب (فقه)،

۸- رسائل (در علم اصول)،

۹- البرهان القاطع (در علم فقه)،

۱۰- هدایهٔ‌الانام (در علم فقه)،

۱۱- مصباح الفقیه (در علم فقه)،

۱۲- بلغهٔ‌الفقیه (در علم فقه)،

۱۳- کفایهٔ‌الاصول (در علم فقه)،

۱۴- العروهٔ‌الوثقی (در علم فقه)

مکان‌های تدریس بدین شرحند:

۱- حجراتصحن شریف حرم مطهر

۲- مساجد نجف

۳- مدارس علمیه نجف اشرف

ص: ۴۶

مدارس علمیه نجف

۱. مدرسه مقداد سیوری (سلیمیه).

از مدارس بسیار قدیمی و مشهور نجف است که تاریخ بنای آن به قرن نهم هجری باز می گردد، مقداد سیوری بانی مدرسه از بزرگان فقهای شیعه می‌باشد که افتخار شاگردی شهید اول و فخرالمحققین را داشته و در سال ۸۲۸ ه. ق پس از فراغت از بنای مدرسه وفات یافته است.

۲. مدرسه ملا عبداللّه

تاریخ بنایش به نیمه دوم قرن دهم هجری باز می گردد ملا عبدالله یزدی از دانشمندان بزرگ نجف در قرن دهم که نقابت شهر را نیز بر عهده داشت.

۳. مدرسهصحن شریف (مدرسه غرویّه)

شاه عباسصفوی این مدرسه را در شمالصحن بنا نمود. این مدرسه تا اوائل قرن چهاردهم هجری دایر بود. از آن زمان به بعد به تدریج از وجود طلاب تهی و حجره‌های آن محل نگهداری اسباب و وسائلصحن و لوازم خدام حرم گردید. از همین روی به تدریج کلمه مدرسه از آن برداشته شد و به دارالضیافهٔ نامگذاری گردید.

ص: ۴۷

۴. مدرسهصدر

از مدارس وسیع و بزرگ نجف است در بازار بزرگ نجف (السوق الکبیر) که منتهی بهصحن حرم می‌شود، واقع شده است. مساحت مدرسه در حدود ۹۰۰ متر مربع می‌باشد.

نظام‌الدوله، حاج محمد حسین خان علاف اصفهانی،صدر اعظم فتح علیشاه قاجار در سال ۱۲۲۶ ه. ق آنرا بنا نمود و موقوفاتی برای اداره و تأمین مخارج آن قرار داد.

این مدرسه پذیرای جمع زیادی از شیفتگان علوم اسلامی بوده و به دلیل برخورداری از امکانات مناسب، از مدارس با اهمیت نجف شمرده می‌شود.

۵. مدرسه معتمد (مدرسه شیخ محمد حسین کاشف‌الغطاء)

این مدرسه در محله عماره واقع شده که توسط یکی از وزرای عهد قاجار به نام معتمدالدوله و با مساعدت و کمک شیخ موسی کاشف‌الغطاء فرزند علامه شیخ جعفر بنا گردیده.

۶. مدرسه مهدیه (شیخ مهدی)

در محله مشراق و مقابل مقبره علامه سید مهدی بحرالعلوم و شیخ طوسی و در مجاورت مدرسه قوام واقع شده است.

۷. مدرسه قوام

مدرسه مشهور و بزرگی به مساحت ۷۰۰ متر در

ص: ۴۸

مجاورت مدرسه مهدیه است که مدرسه فتحیه نیز خوانده می‌شود ساختمان آن در سال ۱۳۰۰ ه. ق به پایان رسیده و دارای ۲۶ حجره می‌باشد.

۸. مدرسه ایروانی

مدرسه مشهوری است که در سال ۱۳۰۷ ه. ق تأسیس گردید. و بعدها توسط رژیم عراق تخریب شد.

۹. مدرسه میرزا حسن شیرازی

مدرسه کوچکی است با دو طبقه که در طبقه اول مقبره مرحوم میرزای شیرازی رهبر قیام تنباکو قرار دارد و طبقه دوم مشتمل بر هفت حجره است. و در جنب باب طوسی (یکی از درهایصحن مطهر) قرار دارد.

۱۰. مدرسه بزرگ میرزا حسین خلیلی

در محله عماره واقع و مساحتش حدود ۶۰۰ متر مربع است بنای مدرسه از دو طبقه تشکیل شده و مشتمل بر ۵۰ حجره می‌باشد. این مدرسه در سال ۱۳۶۷ ه. ش. توسط رژیم بعثیصدام تخریب و موقوفاتش مصادره گردید.

۱۱. مدرسه بخاری

در محله حویش و متصل به مدرسه بزرگ آخوند خراسانی است که توسط شیخ کاظم بخاری بنا گردید.

۱۲. مدرسه شربیانی

از مدارس مشهور نجف بوده و در محله حویش قرار دارد.

ص: ۴۹

۱۳. مدرسه بزرگ آخوند خراسانی

مدرسه وسیعی در محله حویش می‌باشد که بیش از ۷۰۰ متر مربع مساحت دارد و از ۴۸ حجره تشکیل می‌شود.

۱۴. مدرسه کوچک آخوند خراسانی

در محله براق واقع شده و ۲۱۰ متر مساحت و ۱۲ حجره دارد. سال تأسیس آن ۱۳۲۸ ه. ق می‌باشد.

۱۵. مدرسه قزوینی

در محله عماره و نزدیک مسجد مشهور هندی قرار دارد. در سال ۱۳۲۴ ه. ق. تأسیس و در سال ۱۳۸۴ ه. ق. تجدید بنا شد و در قیام شعبان ۱۴۱۲ ه. ق. توسط نیروهای بعثی ساختمان مدرسه با دینامیت منفجر و کتابخانه‌اش را به آتش کشیدند.

۱۶. مدرسه بادکوبه‌ای

این مدرسه از ۲۸ حجره در یک طبقه تشکیل یافته و در محله مشراق واقع است.

۱۷. مدرسه سید کاظم یزدی قدس سره

مدرسه مذکور از مشهورترین، بزرگترین و بهترین مدارس نجف می‌باشد. این مدرسه در محله حویش و در همان خیابانی است که مدرسه شربیانی قرار دارد.

ص: ۵۰

۱۸. مدرسه هندی

مدرسه‌ای است با حدود ۶۰۰ متر مربع مساحت که در محله مشراق قرار دارد. این مدرسه در سال ۱۳۲۸ ه. ق. تأسیس گردیده است.

۱۹. مدرسه سید عبداللّه شیرازی

در سال ۱۳۷۲ ه. ق. تأسیس گردید.

۲۰. مدرسه بزرگ بروجردی قدس سره

در سال ۱۳۷۳ ه. ق. به توصیه آیت‌اللّه العظمی بروجردی قدس سره و با مباشرت شیخ نصراللّه خلخالی احداث گردید. این مدرسه در محله براق قرار دارد.

۲۱. مدرسه «دانشگاه دینی نجف»

این مدرسه در محله «حیّ السعد»، در مسیر کوفه به نجف واقع شده. سید محمد کلانتر یکی از بزرگان نجف اقدام به تأسیس این مجتمع علمی نمود و ۲۰۸ حجره دارد.

برخورداری از برنامه منظم درسی به همراه امتحانات و تشویق طلاب ممتاز از خصایص این مدرسه بوده و در حال حاضر بزرگترین و مهمترین مدرسه دینی نجف است.

نام برخی از مدارس دیگر نجف عبارتند از:

مدرسه طاهریه، رحباوی، آیت‌الله حکیم، جوهرچی، عاملی‌ها، عبدالعزیز بغدادی، افغانی‌ها، کلباسی، علویه، مرتضویه، منتدی النشر.

ص: ۵۱

کتابخانه‌های نجف

فرهنگ و تمدن جز با کتاب و کتابخانه که محصول کوشش‌های دانشمندان پیشین می‌باشند رشد و شکوفایی نخواهد یافت. بالندگی یک فرهنگ و تمدن جز با توسعه و پیشرفت کتاب، کتابخانه و کتابخوانی امکان‌پذیر نمی‌باشد.

نجف که سابقه هزار ساله در رشد و ترویج فرهنگ اسلامی دارد کتابخانه‌های مهمی را در خود جای داده که به طور مختصر به معرفی آن‌ها می‌پردازیم:

۱- کتابخانه علوی

این کتابخانه به نام‌های «الحیدریه»، «الخزانهٔ الغرویّه» و «مکتبهٔ الصحن» نیز خوانده می‌شود.

تاریخ ایجاد آن حداقل به قرن چهارم هجری و یا قبل از آن باز می‌گردد. عضدالدوله دیلمی از کسانی است که در ایجاد و توسعه آن نقش داشته است. در طول تاریخ به دلیل شهرت و انتساب کتابخانه به حرم مطهر، افراد زیادی کتاب‌های خود را وقف آن کرده‌اند.

ص: ۵۲

پس از نیمه دوم قرن پنجم که جویندگان علم از هر سوی، به نجف روی آوردند، بسیاری از مهاجران نیز کتاب‌هایی وقف آن کتابخانه کرده و بر اهمیت آن بیش از پیش افزوده شد.

در قرن هشتم هجری به سال ۷۵۵ ه. ق. کتابخانه دچار آتش‌سوزی گشته و بسیاری از کتاب‌های آن از جمله مصحف شریف قرآن در سه جلد به خط مبارک حضرت علی علیه السلام، در آتش‌سوزی از میان رفت. پس از این واقعه سیدصدرالدین بن شرف‌الدین معروف به آویّ با یاری گرفتن از فخرالمحققین محمد بن حسن حلی دانشمند گرانقدر امامیه در قرن هشتم، کتابخانه را از نو بنیاد نهاد و کتاب‌های بسیاری برای آن فراهم آورد. آویّ هنگام مرگ وصیت نمود یک سوم اموال او را کتاب خریده و وقف کتابخانه علوی کنند. بدین ترتیب در زمان کمتر از پنج سال کتاب‌های بسیاری در آن فراهم آمده و دارای اهمیت و اعتباری دوباره گردید.

در اثر بی‌توجهی، کتابخانه بزرگ بی‌نظیر آستان قدس علوی به تدریج اهمیت خود را از دست داد و بسیاری از کتاب‌های آن خارج گردید و یا از میان رفت، به گونه‌ای که امروز جز اندکی بسیار ناچیز از آن مخزن گرانبها، باقی نمانده است.

به دلیل سهل‌انگاری و کوتاه‌نظری، آن ذخیره بزرگ معنوی و یادگار ارزشمند قرون پیشین که دست خط مبارک

ص: ۵۳

بسیاری از بزرگان دین زینت‌بخش آن بود، دستخوش حوادث گشته و از میان رفت.

۲- کتابخانه امام امیرالمؤمنین علیه السلام

کتابخانه امام امیرالمؤمنین علیه السلام در سال ۱۳۷۳ ه. ق در روز مبارک عید غدیر به همت علامه امینی تأسیس گردید.

و یکی از غنی‌ترین، و معتبرترین کتابخانه‌های شهر نجف است.

۳- کتابخانه آیت‌اللّه حکیم

آیت‌اللّه سید محسن حکیم برای مبارزه فرهنگی با افکار الحادی و کمونیستی رژیم بعث، کتابخانه‌ای بزرگ و منظم تأسیس نمود.

این کتابخانه از شبکه‌ای گسترده تشکیل گردیده بود که شعبه مرکزی و اصلی آن در نجف قرار داشت و بیش از هفتاد شعبه دیگر آن در شهرهای مختلف عراق و برخی شهرهای کشورهای اسلامی وجود داشت.

مرحوم آیهٔ اللّه حکیم مکان مناسبی در اطراف مسجد هندی انتخاب نمود و با خریداری و تخریب خانه‌های اطراف مسجد، کتابخانه‌ای زیبا، بزرگ و مجهز بنیان نهاد.

این کتابخانه به دلیل نزدیک بودن به حرم همواره در مسیر زائرین و مردم نجف قرار داشته و می‌توانست پذیرای مشتاقان کتاب باشد.

این کتابخانه در سال ۱۳۷۷ ه. ق. تأسیس و در ابتدا از

ص: ۵۴

۱۵۰۰۰ جلد کتاب چاپی و حدود ۲۵۰۰ جلد کتاب خطی برخوردار بود.

۴- کتابخانه حسینیه شوشتری‌ها

از قدیمی‌ترین کتابخانه‌های نجف بوده و توسط حاج میرزا علی محمد نجف‌آبادی در اواخر قرن سیزدهم تأسیس گردید.

۵- کتابخانه شیخ آقا بزرگ تهرانی

او که از مشایخ بزرگ شیعه می‌باشد در طول چندین سال تحقیق و تتبع و بررسی نسخه‌های خطی و بی‌نظیر، کتاب‌های ارزشمند بسیاری از اقصی نقاط عالم به ویژه مصر و ایران فراهم آورده و در کتابخانه شخصی خود قرار داد. در سال ۱۳۷۵ ه. ق. آن بزرگوار که مشتاق بود همه بزرگان و فرزانگان از گنجینه ارزشمند علمی وی بهره‌مند شوند و آن را متعلق به همه دانش‌پژوهان می‌دانست کتاب‌های خود را وقف عام نمود و کتابخانه عمومی دیگری در شمار کتابخانه‌های عمومی آن شهر افزوده شد.

مجموع کتاب‌های وی ۵۰۰۰ جلد بود که ۱۰۰ نسخه خطی کم‌نظیر شامل آن‌ها می گشت.

۶- کتابخانه مدرسهصدر

در ابتدای قرن سیزدهم توسط حاج محمد حسین خانصدراعظم تأسیس شد و در آن عصر از مشهورترین کتابخانه‌های نجف بود.

ص: ۵۵

سهل‌انگاری، این کتابخانه را نیز به سرنوشت ناخوشایند بسیاری دیگر از آثار نیک گذشتگان دچار ساخت و امروزه این کتابخانه، قابل توجه نیست.

کتابخانه علامه شیخ محمد حسین کاشف‌الغطاء، کتابخانه مدرسه قوام، کتابخانه مدرسه خلیلی، کتابخانه مدرسه آخوندخراسانی، کتابخانه مدرسه سیدمحمد کاظم یزدی، و کتابخانه آیت‌اللّه العظمی بروجردی قدس سره نیز از کتابخانه‌های مهم نجف به شمار می‌رود.

۷- کتابخانه امام حسن مجتبی علیه السلام

این کتابخانه با ساختمانی زیبا در انتهای شارع الرسول بنا شده است. بنیانگذار این کتابخانهصدر شیخ باقر شریف قریشی است.

ص:۵۶

ص: ۵۷

فصل چهارم آثار مکتوب و منظوم

ص:۵۸

ص: ۵۹

سفرنامه نویسان، شعرا و سایر نویسندگان در آثار مکتوب و منظوم خود از نجف اشرف و حرم امیرمؤمنان علیه السلام یاد کرده‌اند که به اختصار چند نمونه از آن ذکر می‌شود.

۱- ابن بطوطه (قرن هفتم هجری قمری):

او در دیدار از نجف، مشاهدات خود را چنین می‌نگارد:

این شهر نیکو در زمینی پهناور و سخت واقع شده است و یکی از بهترین و پر جمعیت‌ترین شهرهای عراق می‌باشد که بازارهای خوب و تمیز دارد. از باب الحضرهٔ وارد نجف شدیم و بعد از عبور از بازار بقالان و طباخان و خبازان به بازار میوه فروشان و خیاطان و قیصریه و بازار عطاران رسیدیم. آخر بازار عطاران باب حضرت است و قبری که معتقدند از آن علی علیه السلام می‌باشد، در این محل است. روبروی مقبره، مدارس و زوایا قرار دارد که دایر و با رونق می‌باشد دیوارهای مقبره از کاشی است که

ص: ۶۰

چیزی همانند «زلیج» اما از حیث جلا و نقش زیباتر از آن است.

داخل حرم به انواع فرش‌های ابریشمین و غیره مفروش است و قندیل‌های بزرگ و کوچک از طلا و نقره در آن آویخته، در وسط حرم مِصطَبه «(۱)» چارگوشی است کهصندوقی چوبین دارد و بر رویصندوقصفحات طلای پر نقش و نگار که در ساختن آن کمال استادی و مهارت را به کار برده‌اند با میخ‌های نقره فرو کوفته‌اند چنانکه از هیچ جهت چیزی از چوب نمودار نیست.

ارتفاع مصطبه کمتر از ارتفاع قامت آدمی است و در آن سه قبر هست که می‌گویند یکی از آن آدم علیه السلام و دیگری از آن نوح علیه السلام و سومی از آن علی علیه السلام می‌باشد و بین این سه قبر در طشت‌های زرین و سیمین؛ گلاب و مشک و انواع عطریات دیگر گذاشته‌اند که زوار دست خود را در آن فرو برده به عنوان تبرک بر سر و روی خود می‌کشند.

از شهرهای عراق هر کس که بیمار می‌شود نذری برای روضه علی [علیه السلام] می‌کند. بیشتر اشخاص که مثلًا از ناحیه سر دچار مرضی می‌شوند از طلا یا نقره علامتی به شکل سر آدمی می‌سازند و به روضه علی [علیه السلام] می‌آورند و نقیب، این نذرها را در خزانه حرم می‌گذارد. همچنین آنها که دست یا پا یا یکی دیگر از اعضای بدنشان آسیبی دیده علامتی به

۱- مِصطَبَه: سکو، جایی که کمی بلندتر از زمین، برای نشستن بسازند.

ص: ۶۱

شکل همان عضو به‌عنوان نذر به خزانه هدیه می‌کنند.

خزانه مزبور بسیار بزرگ و موجودی آن به قدری هنگفت است که قابل ضبط نمی‌باشد.

۲- هفت کشور یاصورالأقالیم (نیمه اول قرن هشتم)

«غرض که سه کس را خدای تعالی محل امتحان خلایق آفریده: آدم و نوح و علی [علیه السلام].

از وجود آدم کفر و عصیان ابلیس ظاهر گشت و از نوح بعد از هزار سال دعوت، بدانستند که آن قوم استعداد ایمان نداشتند و از وجود علی علیه السلام آنکه کافر بودند و منافق و مسلمان از هم معلوم گشتند. و طایفه‌ای او را خدا گفتند و بعضی او را به خاتم‌الاولیاء لقب کردند و بعضی او را لعنت کردند.

واصحّ قول آن است که مدفن هر سه در نجف است و از نجف تا مدینه‌صد و هشت فرسنگ است و از نجف تا مکه دویست فرسنگ. و آن را جزیره عرب می‌خوانند. و این مساحت نیمه‌ای داخل اقلیم سیّم است و نیمه دیگر داخل اقلیم دوم است و آبادانی کم باشد» «(۱)».

۳- شعرا

عشق به دین، و بزرگان دین به ویژه پیامبرصلی الله علیه و آله و اهل بیت او علیهم السلام همواره نظم‌سرایان دلسوخته را به سرودن در وصف آنان واداشته است.

۱- هفت کشور، ص ۶۴

ص: ۶۲

چند نمونه از اشعار شعرای عاشق بارگاه قدس علوی را که در مدح او و ستایش بارگاهش سروده‌اند در پی‌می‌آوریم:

الف- فردوسی

شهر علم

خردمند گیتی چو دریا نهاد برانگیخته موج از او تندباد

چو هفتاد کشتی بر او ساخته همه بادبان‌ها برافراخته

میانه یکی خوب کشتی عروس برآراسته همچو چشم خروس

پیمبر بدو اندرون با علی همه اهل بیت نبی و وصی

چه گفت آن خداوند تنزیل و وحی خداوند امر و خداوند نهی

که من شهر علمم علیم در است درست این سخن گفت پیغمبر است

اگر خلد خواهی به دیگر سرای بنزد نبی و وصی گیر جای

منم بنده اهل بیت و نبی ستاینده خاک پاک وصی «(۱)»

ب- عرفی شیرازی

این بارگاه کیست که گویند بی‌هراس کای اوج عرش سطح حضیض تو را مماس

منقار بند کرده زسستی هزار جای تا اولین دریچه او، طایر قیاس

از بس که نور بارد از و در حوالی‌اش خورشید روشنی کند از سایه اقتباس

گر بشنود نسیم هوای حریم او بر مغز نوبهار هجوم آورد عُطاس

گفت آسمان مرا که بگو این چه منظرست کز رفتنش نه و هم نشان داد و نی قیاس

این قصر و جاه واسطه آفرینش است یعنی علی، جهان معانی امام ناس «(۲)»

ج- جلال الدین رومی

تاصورت پیوند جهان بود علی بود تا نقش زمین بود و زمان بود علی بود

شاهی که ولی بود و وصی بود علی بود سلطان سخا و کرم و جود علی بود

۱- دیوان عرفی شیرازی، ص ۵۹.

۲- دیوان عرفی شیرازی، ص ۵۹.

ص:۶۳

ص: ۶۴

مسجود ملائک که شد آدم ز علی شد آدم چو یکی قبله و مسجود علی بود

این کفر نباشد سخن کفر نه این است تا هست علی باشد و تا بود علی بود

د- شیخ بهائی

چشمه خورشید

ای خاک درت سرمه ارباب بصارت در تأدیت مدح تو خم پشت عبارت

گرد قدم زایرت از غایت رفعت بر فرق فریدون ننشیند ز حقارت

در روضه تو خیل ملایک ز مهابت گویند به هم مطلب خود را به اشارت

هرصبح که روح‌القدس آید بطوافت در چشمه خورشید کند غسل زیارت

در حشر به‌فریاد «بهایی» برس از لطف کز عمر نشد حاصل او غیر خسارت

ه- قصیده هائیّه أزریه

أیهاالرّاکِبُ المُجِدُ رُوَیداً بِقُلوب تَقَلّبَت فی جَواها

ای سوار تندرو آهسته رو با دل‌هایی که می‌غلتند در سوز و گداز خود

ان تَرائَت أرضُ الغَرِیینَ فَاخضَع وَاخلَعِ النَّعلَ دُونَ وادی طُواها

ص: ۶۵

اگر نمایان گشت سرزمین غریین (نجف) پس فروتنی کن و کفش برکن بیرون دروازه شهرش

و اذا شِمتَ قُبهًالعالم الاعلی و أنوارُ رَبّها تَغشاها

و چون چشمت افتاد به گنبد بلند عالم در حالی‌که انوار پروردگارش پوشانیده است آن را

فَتواضع فَثَمّ دارَهُ قُدس تَتَمَنّی الافلاکُ لَثمَ ثَراها

پس فروتنی کن زیرا آنجا خانه قدسی است که افلاک بوسیدن خاکش را آرزو می‌کنند

قُل لَهُ والّدموعُ سَفحُ عَقیق وَالحَشا تَضطَلی بِنار غَضاها

بگو باو در حالی‌که اشک‌ها چون عقیق سرخ در باریدن است و درون با آتش فروزان گرم است

یابنِ عَمّ النبی أنتَ یَدُاللّه التی عَمّ کُل شیی نَداها

ای پسر عم پیامبر تو آن دست خدایی که سخایش همه چیز را فرا گرفته «(۱)»

و- شهریار

علی ای همای رحمت تو چه آیتی خدا را که به ما سوا فکندی همه سایه هما را

۱- مفاتیح الجنان، کیفیت زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام.

ص: ۶۶

دل اگر خداشناسی همه در رخ علی بین به علی شناختم من به خدا قسم خدا را

به خدا که در دو عالم اثر از فنا نماند چو علی گرفته باشد سر چشمه بقا را

برو ای گدای مسکین در خانه علی زن که نگین پادشاهی دهد از کرم گدا را

نه خدا توانمش خواند نه بشر توانمش گفت متحیرم چه نامم شه ملک لافتی را

بدو چشم خونفشانم هله‌ای نسیم رحمت که ز کوی او غباری به من آر توتیا را

به امید آن که شاید برسد به خاک پایت چه پیام‌ها که دادم همه سوز دلصبا را

درباره مرکز

بسم الله الرحمن الرحیم
جاهِدُوا بِأَمْوالِکُمْ وَ أَنْفُسِکُمْ فی سَبیلِ اللَّهِ ذلِکُمْ خَیْرٌ لَکُمْ إِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)
با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند
بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹
بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.
مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.
اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.
از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :
الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی
ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه
ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...
د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر
ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای
و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)
ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...
ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : -۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-IR۹۰ ۵۳-۶۰۹۰به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».